

Λορέντζος Μαβίλης: «Δεν είχα φανταστεί ποτέ ότι θα είχα την μεγάλη τιμή να πεθάνω για την Ελλάδα»!

/ [Πεμπουσία](#)

«Δεν είχα φανταστεί ποτέ ότι θα είχα την μεγάλη τιμή να πεθάνω για την Ελλάδα»! Ήταν 28 Νοεμβρίου 1912 όταν Λορέντζος Μαβίλης θα χάσει τη ζωή του μαχόμενος στα βουνά της Ηπείρου στη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πόλεμου.

Ο Λορέντζος Μαβίλης γεννήθηκε στην Ιθάκη το 1860, όπου υπηρετούσε τότε ο δικαστικός πατέρας του Παύλος με καταγωγή από την Ισπανία. Η μητέρα του, που καταγόταν από την αρχοντική οικογένεια Δούσμανη, είχε περάσει μέρος της ζωής της κοντά στον αγροτικό πληθυσμό της Κέρκυρας και αγάπησε τη λαϊκή γλώσσα

και τέχνη και την αγάπη αυτή μετέδωσε στον γιο της. Μεγάλη επίδραση στην προσωπικότητα του Μαβίλη άσκησε ο Ιάκωβος Πολυλάς, του οποίου υπήρξε φίλος και μαθητής. Μαθήτευσε στο εκπαιδευτήριο Καποδίστριας της Κέρκυρας και κατόπιν στο κερκυραϊκό γυμνάσιο, με καθηγητή τον Ιωάννη Ρωμανό, ο οποίος τον έκανε μέλος της Αναγνωστικής Εταιρείας. Μετά το γυμνάσιο έφυγε για την Αθήνα για πανεπιστημιακές σπουδές στη Φιλοσοφική Σχολή. Στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε και η γνωριμία του με τον Χαρίλαο Τρικούπη, μέσω του Πολυλά. Το 1879 έφυγε για τη Γερμανία, όπου έμεινε για δεκατέσσερα χρόνια. Εκεί μελέτησε τους αρχαίους κλασικούς και έμαθε Ιταλικά, Αγγλικά, Γαλλικά και Ισπανικά, καθώς επίσης Σανσκριτικά. Στη Γερμανία ο Μαβίλης ολοκλήρωσε τις σπουδές του και το 1890 πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα από το πανεπιστήμιο του Erlangen. Το 1893 επέστρεψε στην Κέρκυρα όπου εντάχτηκε στην Κερκυραϊκή Σχολή, συνδέθηκε δε ιδιαιτέρως με τον Κων/νο Θεοτόκη. Κατόπιν στρατεύτηκε και το 1896 έγινε μέλος της Εθνικής Εταιρείας. Το 1897 έφυγε για την Κρήτη προς ενίσχυση του εκεί επαναστατικού κινήματος και κατέληξε στην Ήπειρο επικεφαλής σώματος ανταρτών. Στις εκλογές του 1910 απέκτησε βουλευτικό αξίωμα με το κόμμα των Φιλελευθέρων και από αυτή τη θέση αγωνίστηκε για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας. Το 1912 σε ηλικία πενήντα τριών ετών πήρε μέρος στην εκστρατεία της Ηπείρου και σκοτώθηκε στη μάχη του Δρίσκου. Στο έργο του Μαβίλη έντονη παρουσιάζεται η σολωμική επίδραση, κυρίως στη δημοτική γλώσσα του και στο κυρίαρχο πατριωτικό συναίσθημα. Επίδραση δέχτηκε επίσης από τις παραδόσεις του Φίχτε, τις οποίες παρακολούθησε στη Γερμανία, και από τη φιλοσοφία του Καντ. Από το πρωτότυπο έργο του γνωστότερα είναι τα σονέτα του, τα οποία χαρακτηρίζονται από πληρότητα μορφής, ενώ έγραψε και πολλές μεταφράσεις. Τα πιο γνωστά σονέτα του: Λήθη, Καλλιπάτειρα, Ελιά, Μούχρωμα. Στην ποίηση του Μαβίλη συναντώνται τα ρεύματα του γερμανικού συμβολισμού με το επίσης γερμανικής προέλευσης σοσιαλιστικό πνεύμα του και τη μεγάλη αγάπη του για την πατρίδα.

Είναι γνωστόν ότι στο επιτάφιο επίγραμμα του Αισχύλου εκείνο που δοξαστικά τονίζεται δεν είναι το ποιητικό έργο του αλλά η συμμετοχή του στη μάχη του Μαραθώνα και η «ευδόκιμος αλκή» που επέδειξε. Ετσι κι αλλιώς, όμως, η περίπτωση του Αισχύλου αποτελεί ίσως το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα ενός λαμπρού ποιητή που παίρνει ενεργά μέρος σε έναν πατριωτικό πόλεμο. Ανάλογο παράδειγμα πολεμιστή και ποιητή (αλλά και *bon viveur*, στα νιάτα του τουλάχιστον) είναι ο Λορέντζος Μαβίλης, ο οποίος σκοτώνεται, ντυμένος το κόκκινο χιτώνιο των Γαριβαλδινών (για να μη φαίνεται το αίμα!), σε ηλικία 52 ετών, στον Δρίσκο, απέναντι από τα Γιάννενα, στις 28 Νοεμβρίου 1912. Ο Λορέντζος Μαβίλης είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες μορφές των γραμμάτων μας και όχι μόνο. Υπήρξε κάποτε αγαπημένος ποιητής πολλών και η σχετική βιβλιογραφία για το έργο του δεν είναι ευκαταφρόνητη. Φλογερός πατριώτης και οραματιστής, εγκαταλείπει τελικά την «απραξία» και συμμετέχει ενεργά στους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους.

Η ανώτατη πράξη του βίου του όμως υπήρξε ο θάνατός του στο πεδίο της μάχης. Διαθέτουμε μια φωτογραφία με τον ποιητή να κείτεται στο χώμα και γύρω του, σκυφτοί, να τον φροντίζουν οι συμπολεμιστές του. Ηρωικός θάνατος με στυλ ομηρικό! Αλλωστε ο τρόπος που σκοτώνεται μοιάζει με τον θάνατο του Πάνδαρου (Ιλιάδα Ε 290 κκ) όπου το βέλος που κατευθύνει η Αθηνά στη μύτη του ήρωα, δίπλα στο μάτι, του τρύπησε τα δόντια και του έκοψε τη γλώσσα. Ετσι πεθαίνει κι ένας άλλος λογοτεχνικός ήρωας: ο καπετάν Μιχάλης του Καζαντζάκη, που ανοίγει το στόμα του και φωνάζει «Ελευτερία ή...», χωρίς να τελειώσει τη φράση - «μια μπάλα μπήκε μέσα στο στόμα του, μια άλλη πέρασε από το δεξό του μελίγγι και

βγήκε από το ζερβό». Τον θάνατο του Μαβίλη τον ορίζει η ίδια η μοίρα: την ώρα της μάχης μια σφαίρα τού διαπερνά τα μάγουλα και του σπάει τα δόντια. Καθώς μεταφέρεται αιμόφυρτος στο πρόχειρο νοσοκομείο μια δεύτερη σφαίρα τον χτυπά στο στόμα. Βρίσκω αυτόν τον τρόπο του θανάτου σημαδιακό για έναν ποιητή. Ενα τολμηρό και συνάμα γλυκό στόμα έτσι μόνο μπορεί να σταματά: με μια σφαίρα να του συμπαραλιάζει τα δόντια και να του κόβει τη γλώσσα στη μέση.

Μάχη τῶν Γαριβαλδινῶν,παρά τό Δρίσκον (26-28 Νοε.1912)

Στις 24 Νοεμβρίου ο Σαπουντζάκης,για να κάνει αποτελεσματικότερη την πολιορκία των οχυρῶν του Μπιζανίου,εξέδωσε διαταγή καταλήψεως των Ιωαννίνων και ανέθεσε στον Ρῶμα με τους Γαριβαλδινούς «...να καταλάβη τον Δρίσκον και τα παράλια της λίμνης...».

Τα ξημερώματα της 26ης Νοεμβρίου τρεις λόχοι με τον προαχθέντα για την ανδρεία του σε ταγματάρχη Μπαρδόπουλο,εξασφάλισαν την στενωπό των Λυγκιάδων και κατέλαβαν το τουρκικό στρατόπεδο του Δρίσκου,ενῶ οι ἄλλοι τρεις λόχοι με τον Ρῶμα ἀπώθησαν τους τούρκους στην πεδιάδα και συνδέθηκαν με τις επιχειρούσες μονάδες του Ελληνικού πεζικού. Την επομένη 27η Νοεμβρίου,οκτώ χιλιάδες τούρκοι με δυο μυδραλιοβόλα και υποστηριζόμενοι ἀπό το βαρύ πυροβολικό του νησιού και της Καστρίτσας, επιτέθηκαν εναντίον των Ελληνικῶν θέσεων ἀπό την κορυφογραμμή προφήτη Ηλία Μονή Τζούρας (όπου ο λόχος Γιοβάνη-Μαβίλη-Τοπάλη), ἕως τη λίμνη. Συμφώνως με την τότε τακτική, «έφιπποι και ξιφήρεις» οι αξιωματικοί, με πρώτο τον Ρῶμα, κατεύθυναν την μάχη και απέκρουσαν την επίθεση. Την 28η Νοεμβρίου οι τούρκοι επανέλαβαν με βιαιότητα την επίθεση, με μεγαλύτερες δυνάμεις και υπό την συνεχή κάλυψη του πυροβολικού, καθώς είχαν τοποθετήσει τηλεβόλα και στο χάνι της Λεύκας κοντά στη λίμνη. Παρά την ενίσχυση των Ελληνικῶν δυνάμεων με ἓνα ορειβατικό

πυροβόλο (Schneider-Danglis των 75χλστ) και 44 άνδρες οπλισμένους με Mannlicher-Schönauer, άρχισαν να παρουσιάζονται προβλήματα : πρώτα μεγάλες ελλείψεις σε φυσίγγια, αφού δεν είχε έρθει ακόμη ο εφοδιασμός που είχε ζητηθεί από τα Γρεβενά κι ύστερα σημαντικές απώλειες ιδιαίτερα σε αξιωματικούς. Έτσι ετέθησαν εκτός μάχης ταυτόχρονα ο Αρχηγός και ο επιτελάρχης. Ύστερα από αυτά, ο συνταγματάρχης Μαθαιόπουλος, εκτιμώντας την κατάσταση, διέταξε την σύμπτυξη των τμημάτων στο Μέτσοβο.

Οι ερυθροχίτωνες απαγκιστρώθηκαν το απόγευμα με εξαιρετική τάξη προς το Χάνι Καμπέρ-αγά και από εκεί προς Πέτρα, μεταφέροντας τους τραυματίες τους. Είχαν χάσει 200 συμπολεμιστές τους, αλλά είχαν αφαιρέσει από την τουρκική δύναμη -που υπεράσπιζε τα Γιάννενα- περισσότερους από 1400 μαχητές. Στο Δρίσκο παρέμειναν, αναμένοντας την απελευθέρωση, θαμμένοι οι νεκροί τους: ανάμεσά τους ο Μαβίλης, ο Τοπάλης, ο Βραχνός, ο Μακρής και ο Γερακάρης, που την παραμονή του θανάτου του είχε πει στον Μαβίλη, καθώς μαζί από ψηλά αγνάντευαν την πόλη και τη λίμνη με το νησί της: «Τι θαύμα τα Γιάννενα ! Αξίζει κανείς να πεθάνη για να τα πάρη». Στις 28 Νοεμβρίου του 1912, εναντίον της ισχυρά οχυρωμένης από τους τούρκους τοποθεσίας Δρίσκος, πάνω από τα Γιάννενα εμαίνετο η μάχη μεταξύ Τούρκων και Γαριβαλδινών εθελοντών. Λίγο πιο πίσω, στο σημείο συλλογής των τραυματιών, ξαπλωμένος στο πεζούλι της Αγίας Παρασκευής, με ανοιχτό το κόκκινο αμπέχονο και πρόχειρα σκεπασμένος με τον καταματωμένο γαλάζιο μανδύα, άφηνε την τελευταία του πνοή, πνιγμένος από το ίδιο του το αίμα, καθώς είχε δεχθεί δυο βολίδες στο πρόσωπο, ο Γαριβαλδινός λοχαγός Λορέντζος Μαβίλης.

Ο Μαβίλης ιατρός στο δάσος, όταν κούμπησε το πτώμα του εθελοντή επί Τσακίνας.

Πάνω του στέκονταν ο εθελοντής παπά Φώτης και η εθελόντρια νοσοκόμα Ασπασία, συζ. Ιωάννη Ράλλη, κόρη του πρώην πρωθυπουργού Κυριακούλη Μαυρομιχάλη και ανηψιά του αρχηγού, εμπνευστή και χρηματοδότη των Ελλήνων εθελοντών, Αλέξανδρου Ρώμα. Πιο πέρα, σφίγγοντας τα δόντια από τους πόνους του δικού του τραύματος, χαιρετούσε σε στάση προσοχής ο ίδιος ο Αλέξανδρος Ρώμας, μονολογώντας: «Αγαθή η μοίρα σου λοχαγέ Μαβίλη».

Ένα από τα γνωστότερα ποιήματα του Μαβίλη είναι το σονέτο η «Ελιά»:

Στην κουφάλα σου εφώλιασε μελίσι,
Γέρικη ελιά, που γέρνεις με τη λίγη
πρασινάδα που ακόμα σε τυλίγει
Σα νάθελε να σε νεκροστολίσει.

Και το κάθε πουλάκι στο μεθύσι
Της αγάπης πιπίζοντας ανοίγει
Στο κλαρί σου ερωτιάρικο κυνήγι.
Στο κλαρί σου που δεν θα ξανανθίσει.

Ω πόσο στη θανά θα σε γλυκάνουν,
Με τη μαγευτική βοή που κάνουν,
Ολοζώντανες νιότης ομορφάδες
Που θύμησες μέσα σου πληθαίνουν
Ω να μπορούσαν έτσι να πεθαίνουν
Κι άλλες ψυχές της ψυχής σου αδερφάδες.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Άγρας Τέλλος, «Τρία σονέττα του Μαβίλη», *Ιόνιος Ανθολογία* 120, 3/1938, σ.17-27 (τώρα και στον τόμο Τέλλος Άγρας, *Κριτικά· Δεύτερος τόμος· Ποιητικά πρόσωπα και κείμενα· Φιλολογική Επιμέλεια Κώστας Στεργιόπουλος*, σ.60-71. Αθήνα, Ερμής, 1981).
- Αλιμπέρτης Σ., «Λορέντζος Μαβίλης», *Νουμάς*, 29/12/1912, αρ.496.
- Αλισανδράτος Γιώργος Γ., *Η 'Λήθη' του Μαβίλη· Φιλολογικά σημειώματα*. Ρέθυμνο, ανάτυπο από το Αφιέρωμα στο Νίκο Σβορώνο, τόμος δεύτερος, 1986.
- Ανδρεάδης Ανδρ. Μιχ., «Λαυρέντιος Μαβίλης· Βιογραφικόν σημείωμα», *Παναθήναια* 25, ετ.ΙΓ', 15-31/12/1912.
- Βέης Μ., *Αφιέρωμα εις Λορέντζον Μαβίλην*. 1969.
- Γριτσόπουλος Τάσος, «Η Ελιά του Λορέντζου Μαβίλη», *Πλάτων* 21 (1969) σ.275 - 280.
- Δενδρινού Ειρήνη, «Λορέντσος Μαβίλης», *Η Κερκυραϊκή Σχολή*, σ.13-24. Κέρκυρα, 1953.
- Δεντρινού Ε.Γ., «Μαβίλης Λορέντζος», *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 16. Αθήνα, Πυρσός, 1931.
- Ζακυνθινός Δ., «Λορέντζος Μαβίλης», *Ελληνικά Γράμματα*, 21/2/1928.
- Ζαρογιάννης Ι.Χ., *Το τοπίο στην ποίηση του Μαβίλη*. Αθήνα, 1994.
- Ζώρας Γ.Θ. - Βελούδης Γ., *Οι σπουδές του Μαβίλη στη Γερμανία*. Αθήνα, 1964.
- Καραντώνης Αντρέας, «Λορέντζος Μαβίλης», *Φυσιογνωμίες· Τόμος πρώτος*, σ.72-81. Αθήνα, Παπαδήμας, 1977.
- Μαντουβάλου Μαρία, «Λορέντζος Μαβίλης», *Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* 9. Αθήνα, Χάρη Πάτση, χ.χ.
- Μαντουβάλου Μαρία, *Λορέντζος Μαβίλης τομ. 1-2*. Αθήνα, 1969.
- Μαντουβάλου Μαρία, *Αλληλογραφία Μαβίλη - Brighenti*. 1968.
- Μαντουβάλου Μαρία, *Ανέκδοτος αλληλογραφία Πολυλά - Μαβίλη*. 1969.
- Μελάς Σπύρος, «Λορέντσος Μαβίλης», *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, σ.232-239. Αθήνα, Φέξης, 1962.
- Μπουμπουλίδης Φαίδων, *Λορέντζος Μαβίλης · 1860-1912*. Αθήνα, 1954.
- Παλαμάς Κωστής, «Ο ηρωισμός του Μαβίλη · 1. Ο ποιητής. 2. Η επέτειος»,

Άπαντα Κωστή Παλαμά10. Αθήνα, Μπίρης, 1966.

- Πανταζόπουλος Ηλίας, «Λορέντζος Μαβίλης», Νέα Εστία, Χριστούγεννα 1933.
- Παπαδοπούλου Ελένη Ι., «Οι γλωσσικές αντιλήψεις του Λορέντζου Μαβίλη», Νέα Εστία140, 15/11/1995, ετ.Ο΄, αρ.1665, σ.1488-1497 (και σε ανάτυπο, Αθήνα, 1996).
- Παπαϊωάννου Μιχάλης Μ., «Λορέντζος Μαβίλης», Η Ελληνική Ποίηση. Αθήνα, Σοκόλης, 1980.
- Παπαντωνίου Ζαχαρίας, «Λαυρέντιος Μαβίλης», Παναθήναια25, ετ.ΙΓ΄, 15-31/1/1913, σ.124-127.
- Παράσχος Κλέων, «Λ.Μαβίλη: Τα Σονέττα, με εισαγωγή και σχόλια Γερασ.Σπαταλά», Νέα Εστία17, ετ.Θ΄, 1η/7/1935, αρ.205, σ.644-645.
- Παράσχος Κλέων, «Λορέντζος Μαβίλης», Μορφές και ιδέες, σ.209-214. Αθήνα, 1938.
- Πασαγιάννης Κ., «Από τη ζωή του Λορέντζου Μαβίλη», Γράμματα2 (Αλεξάνδρεια), 1913, σ.11-72.
- Πασαγιάννης Κώστας, Μαβίλης· Ομιλία του Κώστα Πασαγιάννη για το Λορέντζο Μαβίλη, στο μνημόσυνο που έκαμε ο 'Εκπαιδευτικός Όμιλος' για τον ποιητή στα 'Διονύσια' στις 28 του Νοέμβρη του 1917. Αθήνα, [1917].
- Σακελλαριάδης Γ., Ο Μαβίλης, ένας κριτικός του κι η Ακαδημία Αθηνών. Αθήνα, 1957.
- Σακελλαριάδης Γεώργιος Χρ., «Η γλώσσα των σονέτων του Λορέντζου Μαβίλη», Παρνασσός 18, 1976, σ.47-68.
- Σπαταλάς Γερ., Τα Σονέτα του Λορέντζου Μαβίλη (εισαγωγή - σχόλια στην έκδοση). Αθήνα, 1944.
- Τωμαδάκης Νικόλαος Β., Τα σονέττα του Μαβίλη (Γερασίμου εγκώμιο). Χανιά, ανάτυπο από το Νεοελληνικό Αρχείο, 1935.
- Ekdawi Sarah, «Η σκιά του Μαβίλη: Μια άποψη για τη σχέση Μαβίλη - Σικελιανού», 12 (Λευκωσία), Καλοκαίρι 1992, σ.413 - 420.

Αφιερώματα περιοδικών

- Νουμάς496, ετ.10, 15/12/1912.
- Παναθήναια, 15-31/12/1912.
- Γράμματα13-14 (Αλεξάνδρεια), ετ.Β΄, 4/1913.
- Νέα Εστία68, ετ.ΛΔ΄, Χριστούγεννα 1960, αρ.803.
- Νέα ΕστίαΚΔ΄, 1η Δεκεμβρίου 1940, αρ.335.
- Ιόνιος Ανθολογία120, ετ.12, 3/1938.
- Ελληνική Δημιουργία, 15/11/1951.
- Κερκυραϊκά Χρονικά8, 1960.
- Πόρφυρας91 (Κέρκυρα), 7-9/1999, σ.116-117.

Εργογραφία

(πρώτες δημοσιεύσεις και εκδόσεις)

I.Ποίηση

- Τα έργα του Λορέντζου Μαβίλη. Αλεξάνδρεια, εκδ. περ. Γράμματα, 1915 (επιμέλεια Ειρήνη Δεντρινού- Κων/νος Θεοτόκης).
- Τα Σονέτα·Με εισαγωγή και σχόλια του Γερασ.Σπαταλά . Αθήνα, Δικαίος, 1935 (και έκδοση δεύτερη, συμπληρωμένη, Αθήνα, Δημητράκος, χ.χ.).
- Άπαντα (εισαγωγή, σχόλια και επιμέλεια Μιχ. Περάνθη). Αθήνα, Βιβλιοπωλείο Νίκα, 1960.
- Άπαντα (βιογραφικό, εισαγωγή, λεξιλόγιο από τον Π.Θ.Ηλιάδη). Αθήνα,1967.
- Τα ποιήματα. Αθήνα, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, 1990.

II.Μεταφράσεις

- Νάλας και Νταμαγιάντη· Επεισόδιο του Μαχαμπχαράτα· Μεταφρασμένο από το Λορέντζο Μαβίλη και τον Κων/νο Θεοτόκη. Αλεξάνδρεια, τυπ. Κασιμάτη - Ιωνά, 1914 (και σύγχρονη, επιμελημένη, έκδοση, Αθήνα, τυπ.Κείμενα, 1983).

Πηγές:

<http://www.ekebi.gr>

<http://kepeme.blogspot.gr>

Δημητρίου Χατζόπουλου, Οι Γαριβαλδινοί και η μάχη του Δρίσκου, 1914.